

Ummæli

Ymsir eiga, segði gamli Tróndur

Søgufrøði - Kelduviðgerð og háttaløg.

Herfyri kom út sera forvitnislig bók til undirvísing í søgu, *Søgufrøði - Kelduviðgerð og háttaløg*. Bókin er serliga ætlað sum amboð til keldugreining og upp-gávuskiving hjá næming-unum á miðnámskúlanum, men eisini onnur kunnu fáa nyttu og gleði av henni. Bókin er skrivað á lottum máli, er væl uppsett og fæst fyri ein sámuligan pris, so øll søguáhugað uttan mun til aldur og skúla skuldu havt møguleika fyri at keypt og lesið hana.

Órsøkin til, at henda bók-in kemur júst nú er sambært rithøvundunum nýggju, øktu krøvini til søguundirvísingina á miðnámskúlanum. Tað er meira enn fyrr brúk fyri undirvísingartilfari í metodu, og henda bók-in er ætlað sum grundbók sum heiti sigur bæði til kelduviðgerð og háttaløg (metodur).

Tað er gleðiligt, at tað eisini í Føroyum nú verður lagdur stóri dentur á at læra næmingarnar á miðnámskúlanum amboð at lesa søgu við sjálvi, heldur enn gamla slagid av søguundirvísing, har høvuðsdenturin ofta lá á árstal og kongarekklum. Tað er skjótt at gloyma eitt árstal og eitt navn, sum tú ikki hevur fyri neyðini at minnst aftaná endaligu próvtøkuna. Hevur tú hinvengin fyrst lært at lesa søgu kritiskt, hevur tú lært ein hugsanarhátt, sum helst skuldi kunna brúkst til annað og meira enn bara til próvtøkulestur og miðaltöl.

Søgufrøði er bytt upp í fleiri kapitlar, har høvuðsdenturin verður lagdur á kelduviðgerð av skrivlingum, keldum, men eisini munnligar keldur, skaldskapur sum søgulig kelda, myndir og kykmyndir verða umtal-aðar. Harumframt verður søga sum so víðgjörð - Hvát er søga? Endamálið, slag av søguskiving, søgufatanir og tíðaráskoðanir. Fleiri góðar arbeiðsuppgávur eru í bókini, og til seinast eru hentir arbeiðsfrymlar og orðalisti.

Tað hetta er sagt, so eigur eisini at vera gjørt vart við, at tað eru fleiri trupulleikar við hesi bókini.

Eitt brot í bókini sær út til at verða sera ógreitt, ella beinleiðis villleiðandi, um eksistensialismu á s. 15. Tað er eitt leittorð í innihaldsýrirlitum, og lesarin væntar tí eina frágreiðing, so hann kann fáa hylling á hesum hugtaki. Hornasteinurin í eksistensialismu er tað tilvitaða valið hjá einstaklinginum. Men frágreiðingin ljóðar meira sum ein staðfesting av klassa-tilviti. Tað framgongur av døminum (ein fiskimaður, sum fer í verkfall í 1934),

at tað er tann sosiala støðan hjá manninum, sum er avgerandi fyri, hvat hann velur. Men tað, sum eyðkennir eksistensialismu er, at hon sær burtur frá sosiala samanhingnum, tá valið verður fram. Um ein miðnámskúlanæmingur lesur hetta dømið, hugsi eg ikki, tað er sannlíkt, at hann fatar, hvat eksistensialisma er.

Um vit skulu taka høvuðshóðskapin í bókini bók-staviliga, so eiga vit altið, tá vit lesa ein tekst at spyrja, hvønn uppruna, hann hevur, fyri at kunna meta um trúvirdið av tekstinum og endamálið hjá høvuðdan-um. Taka vit nú áðurnevndu bók sum dømi, so mugu vit spyrja, um hetta er ein upprunatekstur, ella um høvuðdanin hava sannað tilfarið aðrastaðni frá, og so umsett ella umskrivað tað. Fyri mær at siggia er stóru partur av tilfarinum antin beinleiðis umsett ella luttvist umskrivað úr norsku bókini

Fortida er ikke hva den en gang var - En innføring i historieaget av Knut Kjeldstadli (Oslo, 1993). Øll modellin uttan tað fyrsta á síðu 23 eru umsett úr norsk-um til føroyskt, uttan aðrar enn málsligar broytingar. Av myndagreiðingunum (s.76-87) er umleið helvtin av tilfarinum umsett. Meginparturin av tekstinum um kelduviðgerðina er eisini umsettur, orð fyri orð. Hetta er sum so onki forgjört í, tí tann norska bók-in er sera hent amboð til undirvísing í kelduviðgerð. Hon verður t.d. í lottuni nýtt sum grundbók í keldukritikki á søgu-deildini við Århus Universitet.

Nøkur brot eru eisini, sum líkjað sera nógv tilfari úr *Verdens Historie I* (Kbh, 1994), ein grundbók, sum verður nógv nýtt í søguundirvísingini á miðnámskúlanum í Føroyum í dag. Har er m.a. hugtakið *lilla søga* og *Stóra søga*, ella "lille" og "store" historie. Í *Verdens Historie* eru vald dømi um brævaskifti millum franska forsetan/týska keisaran og grandonkel/grandtante (s.16.). Í *Søgufrøði* eru dømini samskifti millum Hitler/Chamberlain og omma/abba (s.15-16). Niðurstøðan er tann sama. Eisini parturin á s.112-114, *Triggjar áskoðanir*, er rættuliga líkur *Historiens gang* á s. 17. í *Verdens historien I*.

Tað at søgufólk nýta tilfar, sum onnur hava skrivað, er heilt vanligt, ja tað er meira undantakið, at nakað heilt nýtt verður skrivað. Ein stóru og týðandi partur av arbeiðinum hjá søgufólki er jú at arbeiða við skrivadum tekstum og tulka teir av nýggjum. Hetta er onki lögdi í, tvørturímóti. Tað hevði verið tápuligt ikki at nýtt tilfar frá hvør øðrum,

tí við at byggja á arbeiði hjá starvsfeløgum, verður tilfarið enn einaferð endurhugs-að og gjøgnumarbeiðt, og samanlagt átti úrslitið at blivið enn betri. Á henda hátt kann fakligt samstarv geva eina dynamiska søguskiving, sum alla tíðina endurnýggjar seg.

Um søgufranskarar ella onnur byggja sítt verk á arbeiði hjá øðrum, so er tað sera umráðandi, at víst verður á, hvaðani tilfarið stavar, sum verður víðgjört, umsett ella tulkað. Sum fyrr nevnt, so er eitt tað týðingarmesta í søguskiving, sum rithøvundarnir á *Søgufrøði* eisini gera vart við, at staðfesta upprunan til kelduna/tekst. Hetta krevur, at kelduávísingar eru í tekstinum, sum gera tað møgulegt fyri lesaran at kanna eftir, um tilfarið er rætt tulkað/týtt.

Tá teir sjálvir gera vart við hetta, undrar tað meg ikki sprot, at rithøvundarnir gera ein hin grovasta feil, tá tað kemur til reella søguskiving, nevniliga gloyma kelduávísingar. Ikki ein kelduávísing er í allari bókini, sum m.a. hevur til endamáls at læra miðnámskúlanæmingar at skriva góðar søgugreiddir. Feilurin verður roknaður so álvarsamur, at nógvir søgulærarar beinleiðis ávara næmingarnar

um, at teir dumpa, um teir gloyma kelduávísingar ella ikki hava orðan í notu-apparatinum.

Tað er í lagi at velja at geva eina bók út, uttan at hava notur við hvønn kapitull, ella á hvørjari síðu, men so eiga ávísingarar istaðin at standa í innganginum ella aftast í bókini. Gamani, í innganginum í *Søgufrøði* stendur skrivað, at teir byggja bókina *partvist á metoduhugsanina hjá Kristian Erslev* (1852-1930) og *partvist á egnar undirvísingarroyndir s.9*. Teirra undirvísingarroyndir setti eg ikki spurnarkekin við á nakran hátt. Hvar ella hvussu teir brúka hugsanirnar hjá Kristian Erslev havi eg hinvengin ilt við at siggia, tí fyri mær sær søgufatanin hjá høvuðdanum út til at vera hermeneutisk (innihald og formur hanga saman), og í beinleiðis andsøgn til ta positivismu, sum Erslev umboðar (innihald/søgu-gransking og formur/søgu-skriving skarpt sundurskild), men lá tað fara. Størsti trupulleikin er, at har er okkurt grundleggjandi, sum manglar. Bókin, sum meginparturin av tilfarinum í *Søgufrøði* er úr, verður ikki nevnd við einum orði í innganginum, og heldur ongin kelduávísing er við teir einstaku kapitlarnar. Tað ein-

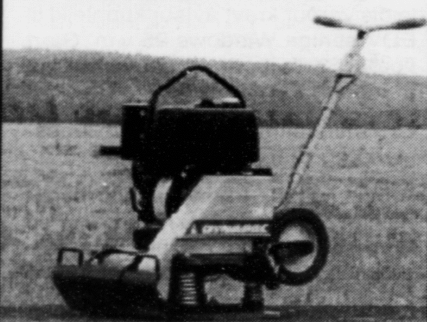

asta staðið, *Fortida er ikke hva den en gang var* er nevnd, er í bókmentaskránni, saman við 30 øðrum titlum, meira ella minni brúktum til bókina. *Verdens Historie I* er als ikki nevnd í bókmentaskránni. Hetta vil eg í frægasta føri kalla óheppið sjúk og í grovasta føri kalla markleysan frekleika. Tað er alt í lagi at nýta tilfar frá øðrum, men so skal tað gerast heilt greitt, at talan er um tilfar, sum er umsett/umskrivað, við greiðari ávísing til, hvaðani tað stavar. Hetta kundi verið gjørt so einfalt, sum t.d. at nevnt Knut Kjeldstadli í innganginum saman við Kristian Erslev. At tað ikki verður víst til Kjeldstadli fær meg at illtonkja rithøvundarnar fyri at vilja taka æruna av tilfari, teir onki eiga í. Hetta

skuldi ikki verið neyðugt, serliga tá ein lesur inngangin hjá Kjeldstadli. Hann sigur m.a. í innganginum til bók sína: "*Synspunkterne gjør ikke krav på originalitet, de er lært av, lånt fra og delt med mange andre historikere. Grunnen har Bertol Brecht gitt i Kalenderhistorier* (opprinnelig 1949): 'I dag, klaget herr K., 'finns det utallige som offentlig roser seg av å kunne lage svære bøker helt alene og dette blir overalt godatt [...] Og uten hjelp, bare med de usle materialene som en enkelt mann kan slepe fram, bygger de sine hytter! Større bygninger kjenner de ikke enn dem en enkelt mann er i stand til å bygge alene!'" (s.6.)

Eg haldi hóast alt, at *Søgufrøði* samanumtikið er ein góð bók, undantikið einkultum óheppum brot-um, sum kundu verið rættað í eini møguligari aðu útgávu. Hon er væl eignað til søguundirvísing á miðnámskúlanum, í tilfarið er gott, líka mikið, hvør hevur skrivað tað. Tað er bara spell, at eitt so óheppið brek sum manglandi kelduávísingar skal skemma eina annars so henta bók.

Annika Joensen

Plátuvibratorur**Útleiging og søla**

Vælegnað til asfaltarbeiði o.a. Eisini hava vit blandimaskinur til útleigan.

P.f. Kaj Andreassen & Co.
Klíngrán 5 • 188 Høyrík
Tlf. 15600

Kvinnuhúsið

Ráðgevingin hjá Kvinnuhúsinum er opin hvørt hóskevöld frá kl. 19.00–21.00, Inngongd hjá KFUM, Oman Pisuvarða 2, ella á tlf. 17200.

Kvinnuhúsið er opið gerandisdagar frá kl. 10.00–16.30. Telefonin, 17200, svarar hvønn dag frá kl. 10.00 fyrrapart til kl. 7.00 á morgni.

Stuðulsfólk

Søkt verður eftir stuðulsfólki til 7 ára gamlan drong í Norðoyggjum.

Arbeiði hjá stuðlinum er í samstarvi við familjuna, Serráðgevingina hjá Almennastovuni og onnur faktólk, at stimbra dreingin við spæli og venjing-um, og at taka lut í spæli ímillum jafnaldrar, og annars vera við til at geva honum ein innihalds-rikan gerandisdag.

Arbeiði hjá stuðlinum verður 20 tímar um vikuna, aftaná skúlatíð hjá dreinginum.

Setunartíðin er fyribils jættað til 30.06.98.

Løn- og setunarviðurskiftini eru sambært sáttmála ímillum Føroya Landsstýri og Føroya Pedagogfelag.

Umsóknir mugu verða okkum í hendi í seinasta lagi 20.09.97 og skulu sendast til:

Almannastovuna
Norðoya deild
700 Klaksvík

Nærri fæst at vita um starvið hjá Ragnhild Dahl, tlf. 14822.

Garaguhurð til sølu

El-portur, aluminium, við trádleysari stýring til sølu.

Tlf. 84700.

